

ІНВЕСТИЦІЇ ТА АГРАРНИЙ РИНОК

УДК631.16.338.43

Н.М. Івченко

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Досліджено особливості державного регулювання й правова природа інвестицій та інвестиційної діяльності як суспільного явища, що забезпечує економічні інтереси держави, територіальних громад, юридичних і фізичних осіб. Визначено особливості державного регулювання інвестиційної діяльності на сучасному етапі функціонування національної економіки.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Це фундаментальні основи для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробництва, без чого не може бути й успішної інтеграції нашої країни в Європейське співтовариство. Складні відтворювальні процеси відбуваються виключно на базі інвестування. Чим воно активніше, тим швидші темпи відтворення і ефективних ринкових перетворень [1, с. 26].

Обсяг залучення інвестицій є однією з основних характеристик економічної діяльності як окремих господарюючих суб'єктів, так і держави в цілому, з урахуванням того, що інвестиційний клімат визначається політичною та економічною ситуацією в країні. Для України, крім зазначеного, особливості трансформаційного періоду вимагають створення нормативно-правових і організаційно-інституційних засад залучення інвестицій [2, с. 150-151].

Отже, економічні перетворення в Україні повинні бути націленими на вирішення найважливішого завдання – радикальних змін у системі управління економікою як на макрорівні, так і на мікрорівні (рівні підприємств і об'єднань).

До факторів, що визначають позитивну динаміку іноземних інвестицій належать:

- внутрішня політична стабільність;
- характер та високі темпи здійснення ринкових реформ;
- стабільність економічного законодавства;
- гарантії недоторканості приватної власності та закордонних вкладень;
- сприятливі зовнішньоекономічні умови.

Отже, лише за умови реалізації зазначених факторів можливе ефективне запровадження у національну економіку прямих іноземних інвестицій як у сільське господарство, так і у будь-яку іншу сферу діяльності.

У сучасних умовах функціонування національної економіки існує потреба в іноземних інвестиціях, що визначається:

- надзвичайно низькою інвестиційною активністю власних товаровиробників та громадян (в умовах тривалої економічної кризи, стагнації виробництва, шаленої інфляції процес внутрішнього капіталовкладення останнім часом практично зупинився);

- гострою необхідністю технічної та технологічної модернізації виробництва, всієї ринкової та соціальної інфраструктури шляхом імпорту сучасних технологій, машин та устаткування;

- потребою впровадження в усі сфери господарювання нових методів управління та маркетингу.

Отже, одним з пріоритетних напрямів розвитку національної економіки є формування сприятливого інвестиційного клімату та всебічної підтримки даної сфери з боку держави.

Аналіз публікацій по темі дослідження. Вагомий внесок в дослідження особливостей державного регулювання інвестиційної діяльності зробили вчені А. Комарова, Н. Ревуцька, Б. Губський, А. Пересада, В. Шевчук, Н. Рогожин та ін.

Мета дослідження. Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, регіональними програмами розвитку народного господарства, державними і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

При цьому можуть створюватися пільгові умови інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках, насамперед соціальній сфері, технічному і технологічному вдосконаленні виробництва, створенні нових робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту, впровадженні відкриттів і винаходів в агропромисловому комплексі, в галузі освіти, культури, охорони навколишнього середовища та здоров'я.

Результати дослідження. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма інвесторами й учасниками інвестиційної діяльності.

Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

Слід зазначити, що особливої уваги заслуговує питання законодавчого забезпечення інвестиційної політики в Україні.

З метою сприяння залученню й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності та права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України, яку очолив Президент України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 № 1217 "Деякі питання організації діяльності ради вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади" затверджено Типове положення про раду вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади та перелік центральних органів виконавчої влади, при яких утворюються як консультативно-дорадчі органи ради вітчизняних та іноземних інвесторів [3].

Указом Президента України від 26.01.2011 №173/2011 затверджено персональний склад Ради вітчизняних та іноземних інвесторів [4].

З 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України № 2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна". Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" [5].

Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про інвестиційну діяльність" прийнято 22.12.2011 Верховною Радою України за №4218-IV та підписано Президентом України. Зазначеним законом вносяться зміни до Закону України "Про інвестиційну діяльність" щодо визначення терміну "інвестиційний проект" та змісту складових інвестиційного проекту, напрямів, шляхів та заходів державної підтримки і стимулювання інвестиційної діяльності, а також запровадження державної реєстрації інвестиційних проектів, які потребують державної підтримки та проведення оцінки їх економічної ефективності [6].

Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 389 "Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні" [7].

Метою зазначеної Програми є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки.

Пріоритетами розвитку базових галузей економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти відповідно до Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності, є:

- забезпечення розвитку енергетичної інфраструктури, зокрема газотранспортної системи, атомного та ракетно-космічного машинобудування, авіа і суднобудування;
- видобування нафти, газу та вугілля;
- виробництво, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції;
- будівництво і реконструкція автомобільних доріг загальнодержавного значення (в межах міжнародних транспортних коридорів), міжнародних аеропортів та вокзалів, морських портів, інших об'єктів інфраструктури;
- реконструкція систем тепло і водопостачання та водовідведення;
- будівництво житла;
- виробництво альтернативних джерел енергії, сільськогосподарської техніки, обладнання та комплектувальних виробів для неї, вантажно-підіймальної та дорожньої техніки, нафтогазопромислового, гірничошахтного і гірничорудного обладнання та бурового інструменту.

Отже, дана програма націлена на розвиток найбільш пріоритетних галузей національної економіки та інших сфер, що потребують негайних капіталовкладень.

Крім цього, слід зазначити, що критеріями конкурсного відбору інвестиційних та інноваційних проектів для надання державної підтримки відповідно до зазначеної Програми є: забезпечення розвитку базових галузей економіки; підвищення технологічного рівня виробництва; економічна ефективність таких проектів; впровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій; співфінансування таких проектів за рахунок недержавних джерел фінансування у розмірі не менш як 40%; виробництво в Україні товарів, що імпортуються; зменшення викидів парникових газів та забруднення навколишнього природного середовища; створення нових робочих місць; наявність позитивних висновків державної експертизи інвестиційних та інноваційних проектів.

На перспективу також заплановані заходи Уряду та Президента України відповідно до програмних документів.

Так, питання сприяння інвестиціям знайшли своє відображення у Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". Зокрема, в рамках програми реформ здійснюватимуться конкретні заходи з покращення бізнес-клімату, а саме: удосконалення дозвільної системи, ліцензування, адміністративних послуг, започаткування та ліквідації бізнесу, державного нагляду та контролю, технічного регулювання, формування митних процедур.

Вище зазначені заходи сприятимуть покращенню інвестиційного іміджу в державній політиці України та збільшенню обсягів залучення іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал її економіки.

Державна політика щодо залучення іноземного капіталу здійснюється Кабінетом Міністрів України спільно з НБУ та регулюється Верховною Радою України.

Безпосереднім залученням іноземних інвестицій займаються такі державні інституції:

- Українська державна кредитно-інвестиційна компанія;
- Національне агентство України по реконструкції та розвитку;
- Державний інвестиційно-кліринговий комітет;

- Палата незалежних експертів з питань інвестицій;
- Консультативна рада з питань іноземних інвестицій в Україні;
- Валютно-кредитна рада Кабінету Міністрів;
- Координаційна рада з питань інвестиційно-клірингового співробітництва.

Вищезазначені державні органи здійснюють регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за її здійсненням усіма інвесторами й учасниками інвестиційної діяльності.

Державне управління інвестиційною діяльністю можна визначити як підзаконну, юридично-владну виконавчу та розпорядчу діяльність відповідних органів виконавчої влади по здійсненню покладених на них функцій управління, необхідних у процесі управління економічним розвитком країни.

До принципів управління інвестиційною діяльністю можна віднести об'єктивні закономірності правильної організації та здійснення державою функцій управління, спрямованих на забезпечення ефективного залучення та використання інвестицій.

За змістом принципи державного управління інвестиційною діяльністю можна розділити на соціально-політичні, організаційні та спеціальні.

Державне управління інвестиційною діяльністю повинно базуватися на таких спеціальних принципах, які є основоположними у визначеній сфері: принцип взаємної відповідальності інвесторів і держави; принцип дотримання основних прав і свобод інвесторів; принцип юридичної відповідальності інвесторів за порушення вимог законодавства України або міжнародних договорів; принцип послідовної децентралізації інвестиційного процесу та розширення змішаного фінансування інвестиційних проектів; принцип залучення іноземних інвестицій переважно для реалізації державних пріоритетних програм (проектів), спрямованих на здійснення структурної перебудови економіки та надання переваги завершенню раніше розпочатих будов, технічному переоснащенню та реконструкції діючих підприємств; принцип вдосконалення законодавства про інвестиційну діяльність.

Висновки. У формуванні стратегії інвестиційної діяльності на рівні державного управління важливу роль відіграє ефективне законодавче забезпечення, науково обгрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, програмним цілям національного відродження України, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання народного господарства.

SUMMARY

The author focuses on the features of state regulation and the legal nature of investments and investment activity as a social phenomenon that provides the economic interests of the state, territorial communities, legal entities and individuals. The specifics of state regulation of investment activity at present stage of the national economy are determined.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Ревуцька Н. Сучасні інструменти залучення іноземного капіталу // Цінні папери У країни. – 2004. – №9. – С. 54-58.
2. Комарова А.І. Регулювання інвестиційного розвитку України та міжнародний досвід // Правосуддя – гарант у сфері економічно-правових відносин. – 2000. – Том №21(1). – С. 147-151.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 №1217 "Деякі питання організації діяльності ради вітчизняних та іноземних інвесторів при центральному, місцевому органі виконавчої влади".
4. Указ Президента України від 26.01.2011, №173/2011.
5. Закон України №2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна".
6. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про інвестиційну діяльність" прийнято 22.12.2011 Верховною Радою України за № 4218-IV.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 № 389 "Про затвердження програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні".

Надійшла до редколегії 15 грудня 2012 р.